

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 P 671637 24 Rev
Sarajevo, 03.10.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Marijane Omerčaušević, kao predsjednice vijeća, Fatime Mrdović i Slavice Čindrak, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužiteljice M.H. iz P., Ulica V.K. br. ..., kao nasljednice tužitelja K. E., koju zastupa punomoćnica Edina Jahić, advokat iz Sarajeva, protiv tuženog Zaštitni fond Federacije Bosne i Hercegovine, Ulica Jošanička broj 55/4, Sarajevo, radi duga, vrijednost spora 37.430,00 KM, odlučujući o reviziji tužiteljice izjavljenoj protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 P 671637 21 Gž od 13.06.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 03.10.2024. godine, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

Revizija se usvaja, presuda drugostepenog suda ukida i predmet vraća drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

O troškovima postupka u povodu revizije će se odlučiti u konačnoj odluci.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 671637 17 P od 13.08.2019. godine odbijen je u cijelosti tužbeni zahtjev, koji glasi:

„I Nalaže se tuženom da tužitelju isplati na ime naknade materijalne štete iznos od 8.647,66 KM na ime izgubljene dobiti za period od 27.08.2009. godine do 04.07.2011. godine sa zakonskom zateznom kamatom i to:

- 1. na iznos od 58,64 KM za mjesec avgust 2009. godine počev od 10.09.2009. godine pa do konačne isplate,*
- 2. na iznos od 390,69 KM za mjesec septembar 2009. godine počev od 10.10.2009. godine pa do konačne isplate*
- 3. na iznos od 390,69 KM za mjesec oktobar 2009. godine počev od 10.11.2009. godine pa do konačne isplate*
- 4. na iznos od 390,69 KM za mjesec novembar 2009. godine počev od 10.12.2009. godine pa do konačne isplate*
- 5. na iznos od 390,69 KM za mjesec decembar 2009. godine počev od 10.01.2010. godine pa do konačne isplate,*
- 6. na iznos od 390,69 KM za mjesec januar 2010. godine počev od 10.02.2010. godine pa do konačne isplate,*

7. na iznos od 390,69 KM za mjesec februar 2010. godine počev od 10.03.2010. godine pa do konačne isplate,
8. na iznos od 390,69 KM za mjesec mart 2010. godine počev od 10.04.2010. godine pa do konačne isplate,
9. na iznos od 390,69 KM za mjesec april 2010. godine počev od 10.05.2010. godine pa do konačne isplate,
10. na iznos od 390,69 KM za mjesec maj 2010. godine počev od 10.06.2010. godine pa do konačne isplate,
11. na iznos od 390,69 KM za mjesec juni 2010. godine počev od 10.07.2010. godine pa do konačne isplate,
12. na iznos od 390,69 KM za mjesec juli 2010. godine počev od 10.08.2010. godine pa do konačne isplate,
13. na iznos od 390,69 KM za mjesec avgust 2010. godine počev od 10.09.2010. godine pa do konačne isplate,
14. na iznos od 390,69 KM za mjesec septembar 2010. godine počev od 10.10.2010. godine pa do konačne isplate,
15. na iznos od 390,69 KM za mjesec oktobar 2010. godine počev od 10.11.2010. godine pa do konačne isplate,
16. na iznos od 390,69 KM za mjesec novembar 2010. godine počev od 10.12.2010. godine pa do konačne isplate,
17. na iznos od 390,69 KM za mjesec decembar 2010. godine počev od 10.01.2011. godine pa do konačne isplate,
18. na iznos od 390,69 KM za mjesec januar 2011. godine počev od 10.02.2011. godine pa do konačne isplate,
19. na iznos od 390,69 KM za mjesec februar 2011. godine počev od 10.03.2011. godine pa do konačne isplate,
20. na iznos od 390,69 KM za mjesec mart 2011. godine počev od 10.04.2011. godine pa do konačne isplate,
21. na iznos od 390,69 KM za mjesec april 2011. godine počev od 10.05.2011. godine pa do konačne isplate,
22. na iznos od 390,69 KM za mjesec maj 2011. godine počev od 10.06.2011. godine pa do konačne isplate,
23. na iznos od 390,69 KM za mjesec juni 2011. godine počev od 10.07.2011. godine pa do konačne isplate,
24. na iznos od 390,69 KM za dio mjeseca jula 2011. godine počev od 10.08.2011. godine pa do konačne isplate, sve u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja.

II Nalaže se tuženom da tužitelju isplati na ime naknade nematerijalne štete, priznate u likvidacionom postupku nad „Lido osiguranje“ d.d. Sarajevo u likvidaciji i to: za duševne bolove zbog umanjenja opće životne sposobnosti iznos od 11.000,00 KM, za fizičke bolove iznos od 2.820,00 KM, za pretrpljeni strah iznos od 880,00 KM, dakle, ukupno za nematerijalnu štete u iznos od 14.700,00 KM, te na ime troškova postupka protiv osiguravatelja iznos od 4.730,80 KM, a sve sa zakonskom zateznom kamatom počev od 12.10.2017. godine kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, sve u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja.

III Nalaže se tuženom da tužitelju naknadi troškove parničnog postupka, a sve u roku od 30 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.”

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 65 0 P 671637 21 Gž od 13.06.2024. godine žalba tužiteljice je djelimično uvažena, prvostepena presuda ukinuta u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev za naknadu materijalne štete i odlučeno o troškovima parničnog postupka, i u tom dijelu predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje, dok je u preostalom dijelu žalba odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremeno izjavljenom revizijom nasljednica tužitelja pobija drugostepenu presudu u dijelu kojim je potvrđena odluka o odbijanju tužbenog zahtjeva, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava. Pozivajući se na odredbe člana 237. stav 3. i 4. Zakona o parničnom postupku (dalje: ZPP)¹ revidentica predlaže da ovaj sud dopusti reviziju, te da istu usvoji, preinači pobijanu presudu i usvoji tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete. Zahtjeva naknadu troškova revizije u iznosu od 1.620,00 KM, uvećanom za PDV (ukupno: 1.895,40 KM).

Prijedlog da Vrhovni sud Federacije dopusti reviziju revidentica zasniva na potrebi rješavanja slijedećih pravnih pitanja:

1. „Da li zakonski nasljednici mogu nasljeđivati potraživanja po osnovu nematerijalne štete, ukoliko su ta potraživanja priznata u likvidacionom postupku, imajući u vidu da tabela priznatih potraživanja ima karakter pravosnažne sudske odluke?“
2. „Da li je odgovornost tuženog supsidijarna, te da li postoji samo u slučajevima kada oštećeno lice nije moglo namiriti svoje potraživanje u likvidacionom postupku?“

Kao razlog važnosti odlučivanja o predmetnoj reviziji za jedinstvenu primjenu materijalnog prava i ravnopravnost svih u njihovoj primjeni, revidentica navodi da je pravno shvatanje na kojem je zasnovana presuda drugostepenog suda protivno pravnom shvatanju Ustavnog suda Bosne i Hercegovine izraženom u odluci broj AP-3993/14 od 12.01.2016. godine, prema kojem obaveza Zaštitnog fonda za isplatu štete prema članu 16. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obveznom osiguranju od odgovornosti („Službene novine FBiH“ broj 24/05) nastaje momentom pokretanja likvidacionog postupka nad osiguravajućim društvom i oduzimanjem dozvole za rad.

Tuženi je u odgovoru na reviziju osporio navode revidentice i predložio da ovaj sud reviziju odbije kao neosnovanu ili odbaci kao nedopuštenu.

Prema odredbi člana 237. stav 2. ZPP, revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 30.000,00 KM odnosno 50.000,00 KM u privrednom sporu, a izuzetno Vrhovni sud Federacije može dopustiti reviziju svim predmetima, ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima (stav 3. istog člana).

¹„Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 53/03, 73/07, 19/06 i 98/15

U ovom slučaju, pobijani dio drugostepene presude ne prelazi propisani imovinski cenzus, jer iznosi 19.430,80 KM, ali je revidentica predložila da se revizija dopusti na osnovu odredbe člana 237. stav 3. ZPP.

U povodu revizije iz člana 237. stav 3. ovog zakona, revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog kojeg je podnesena i koje je u njoj određeno naznačeno kao takvo, uz pozivanje na propise i druge izvore prava koji se na to pitanje odnose. (član 241. stav 2. ZPP)

Prvo pitanje koje se postavlja u predmetnoj reviziji odnosi se na tumačenje odredbe člana 204. Zakona o obligacionim odnosima (dalje: ZOO)², kojom je regulisano nasljeđivanje potraživanja naknade nematerijalne štete u slučaju kada je potraživanje prednika priznato u likvidacionom postupku nad osiguravajućim društvom, odnosno na djelovanje odluke o priznavanju potraživanja u likvidacionom postupku protiv osiguravajućeg društva na obavezu tuženog iz člana 16. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti (dalje: Zakon o osiguranju od odgovornosti).³

Drugo pitanje se odnosi na pravnu prirodu odgovornosti tuženog za obavezu osiguravajućeg društva.

Ovaj sud je ocijenio da od rješavanja prvog pitanja zavisi odluka o sporu, jer se istim problematizira pravno shvatanje na kojem je zasnovana pobijana presuda. Pitanje je od značaja i za primjenu prava u drugim slučajevima, budući da se pred ovim revizijskim sudom u većem broju predmeta odlučivalo o odgovornosti Zaštitnog fonda za obaveze osiguravajućeg društva registrovanog na teritoriji Federacije BiH protiv kojeg je pokrenut postupak posebne likvidacije, zbog čega postoji potreba za ujednačavanjem sudske prakse, što i jeste uloga revizije kao vanrednog pravnog lijeka u parničnom postupku.

Predmet spora o kojem je raspravljao i odlučivao prvostepeni sud je bio zahtjev tužitelja Kovačević Envera da mu tuženi isplati potraživanje iz osnova obavezne odgovornosti za štetu pretrpljenu u saobraćajnoj nesreći, koje mu je priznato u likvidacionom postupku protiv „Lido osiguranje“ d.d. Tuzla. Zahtjev o kojem se odlučuje o ovom revizijskom postupku odnosi se na naknadu nematerijalne štete u iznosu koji je tužitelju priznat odlukom suda u postupku likvidacije, koja u smislu odredbe člana 114. stav 3. Zakona o stečajnom postupku ima dejstvo pravosnažne presude.

Iz stanja u spisu prvostepenog suda proizlazi da je tužitelj E.K. preminuo nakon donošenja prvostepene presude, da su žalbu podnijeli njegovi nasljednici, i da je postupak nakon pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju Osnovnog suda u Prijedoru, broj 77 0 O 100833 19 O od 31.01.2020. godine nastavila samo nasljednica M.H.

² „Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85 i 57/89, „Službeni list R BiH“, broj: 2/92 i 13/93 i „Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/03 i 42/11

³ „Službene novine FBiH“ broj 24/05

Odluka drugostepenog suda o odbijanju tužbenog zahtjeva se zasniva isključivo na pravnom shvatanju da priznanje potraživanja tužitelja u likvidacionom postupku nema dejstvo pravosnažne presude, odnosno da nakon smrti tužitelja nije prešlo na njegove nasljednike, zbog čega oni, prema stavu drugostepenog suda, ne mogu svoja prava ostvarivati u parničnom postupku nego samo u likvidacionom postupku iz likvidacione mase.

Navedeno pravno shvatanje je zasnovano na pogrešnom tumačenju odredbe člana 70. Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju⁴ i člana 114. stav 3. Zakona o stečajnom postupku.⁵

Naime, sporno pitanje se odnosi na mogućnost nasljednice tužitelja da u ovoj parnici uspije sa zahtjevom za isplatu naknade nematerijalne štete, na osnovu odredbe člana 204. stav 1. ZOO kojom je propisano da potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na nasljednika samo ako je priznato pravosnažnom odlukom ili pismenim sporazumom.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je tužitelju K.E., u likvidacionom postupku koji se vodi protiv osiguravajućeg društva „Lido osiguranje“ d.d. Tuzla priznato potraživanje naknade nematerijalne štete zbog tjelesne povrede koju je pretrpio u saobraćajnoj nezgodi i troškova postupka protiv osiguravača, u ukupnom iznosu od 19.430,80 KM. Shodno odredbi člana 114. stav 3. Zakona o stečajnom postupku (Uslovi i dejstvo utvrđivanja), upis u tabelu u pogledu iznosa i ranga priznatih potraživanja ima djelovanje kao pravosnažna presuda.

Odredbom člana 16. stav 1. tačka 3. Zakona o osiguranju od odgovornosti regulisana je obaveza Zaštitnog fonda da oštećenim stranama plaća odštetu u slučaju smrti ili tjelesne povrede prouzrokovane u saobraćajnim nezgodama u BiH kada je protiv društva registrovanog u Federaciji pokrenut postupak posebne likvidacije zbog stečaja ili zbog oduzimanja odobrenja za rad zbog neispunjenja finansijskih obaveza prema Zakonu o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju ili prema tom Zakonu. Zakonom o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju (član 70. - Stečaj i likvidacija: Zajedničke odredbe) propisano je, između ostalog, da će likvidacioni upravnik na ročištu za ispitivanje potraživanja odlučiti o osnovanosti svakog potraživanja i podnijeti svoje mišljenje likvidacionom sudiji, koji će prihvatiti one zahtjeve koji su prihvaćeni i od likvidacionog upravnika, kao i one čije je postojanje utvrđeno pravosnažnom sudskom odlukom.

Prema shvatanju ovog suda, odluka o priznanju potraživanja oštećenog koja je donesena u postupku likvidacije djeluje kao pravosnažna presuda i prema Zaštitnom fondu, koji po isplati odštete preuzima sva prava oštećenog koja proizlaze iz nezgode, prema osobi koja je odgovorna za štetu ili njenom osiguravaču, kao i prema sredstvima društva koje je u postupku posebne likvidacije (član 16. stav 4. Zakona o osiguranju). Shodno tome, tuženi odgovara za obavezu osiguravajućeg društva koja je nakon upisa u tabelu priznatih potraživanja u likvidacionom postupku prešla na nasljednika tužitelja, zbog čega se tužbeni zahtjev u ovom slučaju ne može odbiti primjenom odredbe člana 204. ZOO.

⁴ „Službene novine FBiH br. 24/05 i 36/10

⁵ „Službene novine FBiH“, br. 29/03, 32/04, 42/06, 4/17 i 52/18

Pravno shvatanje o pravnoj prirodi odgovornosti Zaštitnog fonda, na koju se odnosi drugo pitanje koje je postavljeno u reviziji, već je izraženo u odlukama ovog suda (32 0 Mal 287676 22 Rev od 22.02.2022. godine, 32 0 P 336325 22 Rev od 12.12.2023. godine, 32 0 Mals 329853 23 Rev od 20.02.2024. godine), zbog čega se smatra ustaljenom sudskom praksom. Prema tom pravnom shvatanju, koje je rezultat tumačenja odredaba člana 69. i 70. stav 1. Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju, kada se nad društvom za osiguranje vodi postupak posebne likvidacije tada je obaveza Zaštitnog fona supsidijarna, i uslovno postoji samo u slučajevima kada oštećeno lice nije moglo u cijelosti namiriti svoje potraživanje u likvidacionom postupku. Dakle, radi se o uslovnoj odgovornosti, što podrazumijeva da će obavezu prema povjeriocu prvenstveno izvršiti glavni dužnik (u konkretnom slučaju osiguravajuće društvo u likvidaciji), a ako ono to u likvidacionom postupku ne učini, onda Zaštitni fond, kao supsidijarni dužnik. U protivnom, kada bi se potraživanja mogla namirivati izvan postupka likvidacije ili uporedno sa njim od Zaštitnog fonda, što odredbe člana 69., 70. i 71. citiranog zakona ne propisuju, izgubila bi se svrha provođenja postupka likvidacije nad imovinom osiguravajućeg društva i potpunog namirenja povjerilaca u tom postupku.

Prvostepeni sud je u obrazloženju presude izrazio pravilan stav da je odštetna odgovornost tuženog supsidijarna, ali je suprotno shvatanju revizijskog suda pogrešno zaključio da tužitelj može u parničnom postupku zahtijevati samo potraživanja koja su mu osporena u likvidacionom postupku, zanemarujući činjenicu da priznanje potraživanja u likvidacionom postupku ima dejstvo pravosnažne presude, zbog čega je propustio ocijeniti sve relevantne navode stranaka i utvrditi sve odlučne činjenice.

Drugostepeni sud je u svojoj odluci izrazio pravno shvatanje koje je podudarno sa pravnim shvatanjem revizijskog suda, ali kako je zbog pogrešne primjene člana 204. ZOO taj sud odbio tužbeni zahtjev prije utvrđivanja svih odlučnih činjenica, drugostepena presuda ima nedostatak zbog kojeg se u revizijskom postupku ne može preinačiti.

Naime, da bi sud u ovoj pravnoj stvari mogao pravilno primijeniti citirane odredbe Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju i Zakona o osiguranju od odgovornosti potrebno je utvrditi da li se prednik tužiteljice uspio namiriti u postupku likvidacije, a tu činjenicu nižestepeni sudovi nisu ni raspravili niti utvrđivali, što je za posljedicu imalo nepotpuno utvrđeno činjenično stanje. Zbog toga je ovaj sud, odlučujući u granicama predmetne revizije, na osnovu odredbe člana 250. stav 2. ZPP odlučio da reviziju usvoji, ukine presudu drugostepenog suda i predmet vrati na ponovno suđenje tom sudu, radi ponovnog odlučivanja o žalbi tužiteljice i donošenja pravilne i zakonite presude.

Budući da ukidanje odluke o glavnoj stvari povlači za sobom i ukidanje odluke o troškovima parničnog postupka, sud će u konačnoj odluci odlučiti o troškovima cijelog postupka, uključujući i troškove postupka u povodu revizije (član 397. stav 3. ZPP).

Predsjednica vijeća
Marijana Omerčaušević, s.r.